

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XXX. De effectibus charitatis quantum ad misericordiam, quæ
est interior charitatis effectus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

tur ex toto corde, ut scilicet omnia referamus in ipsum, & sic omnes appetitus nostri referunt in unum. Aliam uero prout diligimus proximum, sicut nos ipsos, ex quo contingit, quod homo uult implere uoluntatem proximi, sicut & sui ipsius. Et propter hoc inter amabilia unum ponitur identitas electionis, ut patet in 9. Ethic. & Tullius dicit in li. 7. de Amicitia, quod amicorum est idem uelle, & nolle.

* li. 9. Ethic. 4. to. 7. Tullius in 3. fol. ante mediū libri.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod a gratia gratum faciente nullus deficit, nisi propter peccatum, ex quo contingit, quod homo sit auersus a fine debito, in aliquo in debito finem constituens. Et secundum hoc appetitus eius non inhaeret principaliter uero finali bono, sed apparenti. Et propter hoc sine gratia gratum faciente non potest esse uera pax, sed solum apparens.

Lib. 9. c. 1. & 3. to. 5.

AD SECUNDVM dicendum, quod sicut Philosophus dicit in 9. Ethic. Ad amicitiam non pertinet concordia in opinionibus, sed concordia in bonis conferentibus ad uitam, & praecipue in magnis, quia dissentire in aliquibus paruis, quasi non uidetur esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet aliquos charitatem habentes, in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci, quia opiniones pertinent ad intellectum, qui praecedit appetitum, qui per pacem unitur. Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensio in aliquibus paruis non est contra charitatem. Procedit enim talis dissensio ex diuersitate opinionum, dum unus aestimat hoc, de quo est dissensio, pertinere ad illud bonum, in quo conueniunt: & alius aestimat non pertinere. Et secundum hoc talis dissensio de minimis, & de opinionibus, repugnat quidem paci perfecte, in qua plene ueritas cognoscitur, & ois appetitus complebitur: non tamen repugnat paci imperfectae, qualis habet in uia.

AD TERTIVM Dicendum, quod pax est opus iustitiae indirecte, in quantum scilicet remouet prohibens: sed est opus charitatis directe, quia secundum propriam rationem charitas pacem causat. Est enim amor uis unitiua, ut Dionysius dicit 4. cap. de diuini nominis. Pax autem est unio appetitiuarum inclinationum.

¶ Super quaest. uiginti nona articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum pax sit uirtus.

Ca. 4. in parte 2. & parte 1. in medio.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur quod pax sit uirtus. Precepta enim non dantur nisi de actibus uirtutum: sed dantur praecipue de habenda pace, ut patet Marci 9. Pacem habete inter uos: ergo pax est uirtus.

¶ 2. Præterea. Non meremur, nisi in actibus uirtutum, sed facere pacem est meritorium, sicut illud Matth. 5. Beati pacifici, quoniam filii Dei uocabuntur: ergo pax est uirtus.

¶ 3. Præterea. Vitia uirtutibus opponuntur: sed dissensiones, quae opponuntur paci, numerantur inter uitia, ut patet ad Galat. 5. ergo pax est uirtus.

SED CONTRA Virtus non est finis ultimus, sed uia in ipsum; sed pax est quodammodo finis ultimus, ut Augustinus dicit 19. de ciuitate Dei. ergo pax non est uirtus.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, cum omnes

Lib. 19. c. 11. tom 5.

q. p. 2. c. art. 4.

actus seinnicem consequantur, secundum eandem rationem ab agente procedentes, omnes huiusmodi actus ab una uirtute procedunt, nec habent singuli singulas uirtutes, a quibus peccant, ut patet in rebus corporalibus. Quia enim in rebus corporalibus, quod liquefacit, & rarefacit, non est in rebus liquifacitua, & alia rarefacitua: sed communi operatur ignis per unam suam uirtutem uiam. Cum ergo pax causetur ex charitate ipsam rationem dilectionis Dei & proximi sum est, non est alia uirtus, cuius pars sit prius, nisi charitas: sicut & de gaudio dicitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod acceptum datur de pace habenda, quia est uirtutis: & propter hoc etiam est actus meritorius: ideo ponitur inter beatitudines, quae sunt uirtutis perfectae, ut supra dictum est. Quod si fructus, in quantum est quoddam finalis, habet dulcedinem habens. Et per hoc patet, quod in uia opponuntur secundum diuersitatem. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratione

AD TERTIVM dicendum, quod uirtus est actus meritorius. Et secundum hoc, charitatis non solum est odium ratione actus dilectionis, sed etiam uel inuidia ratione gaudii, & dissensio ratione

QVAESTIO XXX.

De Misericordia, in quatuor articulis.

OSTEA considerandum est de misericordia. Et circa hoc quaeruntur quatuor articuli. Primo, Vtrum malum sit in corde ex parte eius, cuius misericordia. Secundo, Quorum sit misericordia. Tertio, Vtrum misericordia sit uirtus. Quarto, Vtrum sit maxima uirtutum.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum malum sit proprie motiuum ad misericordiam.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur non proprie sit motiuum ad misericordiam. Vt enim supra ostensum est, culpa est malum, quam pena: sed culpa non est proprie motiuum ad misericordiam, sed magis ad iram. Ergo malum non est misericordiae motiuum. Præterea. Ea, quae sunt crudelia, uidentur quendam excessum malum habere. Philosophus dicit in 2. Rhetor. quod dicitur misericordiam, & expulsiuum misericordiam, in quantum huiusmodi, non est motiuum ad misericordiam.

¶ 2. Præterea. Signa malorum non uidentur esse signa malorum magis prouocant ad misericordiam, ut patet per Philosophum in 8. Rhetor. ergo malum non est proprie motiuum ad misericordiam.

SED CONTRA est, quod Damascenus dicit in 1. secundo libro, quod misericordiam prouocant ad misericordiam: sed motiuum ad misericordiam est malum: ergo motiuum ad misericordiam est malum.

RESPON. Dicendum, quod sicut Augustinus dicit in 1. de ciuitate Dei, misericordia est aliena misericordia: ergo motiuum ad misericordiam est aliena misericordia, qua utique prouocatur

ARTICVLVS II.

Utrum defectus sit ratio miserendi ex parte miserentis.

nire, cōpellimur. Dicitur enim misericordia ex eo, quod aliquis habet miserum cor super miseria alterius: miseria autem felicitati opponitur. Est autē de ratione beatitudinis, siue felicitatis, ut aliquis potitur eo quod uult, & quod pertinet ad iustitiam. Nā sicut Augustinus dicit 13. * de Trinit. Beatus est, qui habet omnia quae uult, & nihil male uult. Et ideo e contrario ad miseriam pertinet, ut homo patriatur quae nō uult. Tripliciter autē aliquis uult aliquid. Vno quidem modo appetitu naturali: sicut omnes homines uolunt esse, & uiuere. Alio modo, homo uult aliquid per electionem ex aliqua praemeditatione. Tertio modo, homo uult aliquid non secundum se, sed in causa sua, puta, qui uult comedere nocua, quodam modo dicimus eum uelle infirmari. Sic ergo motuum misericordiae est tamquam ad miseriam pertinet, primo quidem illud, quod contrariatur appetitui naturali uoluntatis, scilicet mala corruptiua, & contraria, quorum contraria homines naturaliter appetunt. Vnde Philosophus dicit in 2. Rhetoric. q. misericordia est tristitia quaedam super apparenti malo corruptiuo, uel contristatiuo. Secundo, huiusmodi magis efficiuntur ad misericordiam prouocantia, si sint contra uoluntatem electionis. Vnde & Philosophus ibidem dicit, quod illa mala sunt miserabilia, quorum fortuna est causa, ut puta, cum aliquod malum ceciderit, unde sperabatur bonum. Tertio autē sunt adhuc magis miserabilia, si sint contra totam uoluntatem, puta, si aliquis semper sectatus est bona, & ueniunt ei mala. Et ideo Philosophus dicit * in eodem libro, quod misericordia est maxime super malis eius, qui indignus patitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod de ratione culpa est, quod sit uoluntaria: & quantum ad hoc non habet rationem miserabilis, sed magis rationem puniendi. Sed quia culpa potest esse aliquo modo poena, in quantum scilicet habet aliquid annexum, quod est contra uoluntatem peccantis, secundum hoc potest habere rationem miserabilis. Et secundum hoc miseremur, & compatimur peccantibus, sicut Gregorius dicit * in quadam homil. quod uera iustitia non habet designationem, scilicet ad peccatores: sed compassionem. & Matth. nono dicitur. Videns Iesus turbas miseratus est eis: quia erant uexati & iacentes, sicut oves non habentes pastorem.

AD SECUNDVM dicendum, quod quia misericordia est compassio miserie alterius, proprie misericordia est ad alterum, non autem ad seipsum, nisi secundum quandam similitudinem: sicut & iustitia, secundum quod in homine considerantur diuersae partes, ut dicitur in 5. Ethic. Et secundum hoc dicitur Eccles. 30. Miserere anime tuae placens Deo. Sicut ergo misericordia non est proprie ad seipsum, sed dolor, puta, cum patimur aliquid crudele in nobis: etiam si sint aliqua persona ita nobis coniuncta, ut sit quasi aliquid nostri, puta, filii, aut parentes, in eorum malis non miseremur, sed dolemus sicut in uulneribus propriis. Et secundum hoc * Philosophus dicit, quod durum est expulsiuum miserationis.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut ex spe, & memoria bonorum sequitur delectatio: ita ex spe, & memoria malorum sequitur tristitia, non tamen tam uchemens, sicut ex sensu praesentium. Et ideo signa malorum, in quantum representant nobis mala miserabilia, sicut praesentia, commouent ad miserandum.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod defectus non sit ratio miserendi ex parte miserentis. Proprium enim Dei est misereri, unde dicitur in psal. 144. Misericordias eius super omnia opera eius: sed in Deo nullus est defectus: ergo defectus nō potest esse ratio miserendi.

¶ 2 Præterea. Si defectus est ratio miserendi, oportet quod illi, qui sunt maxime cum defectu, maxime misereatur: sed hoc est falsum: dicitur enim Philosophus in 2. Rhetoric. quod qui ex toto petierunt, non miserentur, ergo uidetur quod defectus non sit ratio miserendi ex parte miserentis.

¶ 3 Præterea. Sustinere aliquam contumeliam, ad defectum pertinet: sed Philosophus dicit * ibidem, quod illi qui sunt in contumeliatiua dispositione, nō miserentur: ergo defectus ex parte miserentis non est ratio miserendi.

SED CONTRA est, quod misericordia est tristitia quaedam: sed defectus est ratio tristitiae, unde infirmi facilius contristantur, ut supra dictum * est, ergo ratio miserendi est defectus miserentis.

RESPON. Dicendum, quod cum misericordia sit compassio super miseria aliena, ut dictum * est, ex hoc contingit quod aliquis misereatur, ex quo contingit, quod de miseria aliena dolcat. Quia autem tristitia, seu dolor, est de proprio malo, in quantum aliquis de miseria aliena tristatur, aut doler, in quantum miseriam alienam apprehendit ut suam. Hoc autem contingit dupliciter. Vno modo, secundum unionem affectus, quod fit per amorem. Quia enim amans reputat amicum tamquam seipsum, malum ipsius reputat tamquam suum malum: & ideo doler de malo amici sicut de suo. Et inde est quod Philosophus in 9. Ethic. inter alia amicitia ponit hoc, quod est condolare amico. Et Apostolus dicit ad Rom. 12. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Alio modo contingit secundum unionem realem, ut potest, cum malum aliquorum propinquum est, ut ab eis ad nos transeat. Et ideo Philosophus dicit in 2. Rhetoric. quod homines miserentur super illos, qui sunt eis coniuncti, & similes: quia per hoc fit eis aestimatio, quod ipsi etiam possint similia pati. Et inde est etiam, quod senes, & sapientes, qui considerant se posse in mala incidere, & debiles, & formidolosi sunt magis misericordes. E contrario autem illi, qui reputant se esse felices, & in quantum potentes, quod nihil mali putant se posse pati, non ita commiserentur. Sic ergo semper defectus est ratio miserendi uel in quantum aliquis defectum alicuius reputat suum propter unionem amoris, uel propter possibilitatem similia patiendi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod Deus nō miseretur nisi propter amorem, in quantum amat nos tamquam aliquid sui.

AD SECUNDVM dicendum, quod illi, qui iā sunt in infimis malis, non timent se ulterius pati aliquid, & ideo non miserentur. Similiter etiam nec illi, qui ualde timent, quia tantum intendunt propriae passioni, quod non intendunt miserie alienae.

AD TERTIVM dicendum, quod illi qui sunt in contumeliatiua dispositione, siue quia sunt contumelia passivi, siue quia uelint contumeliam inferre, prouocantur ad iram, & ad audaciam, quae sunt quaedam passionis utilitates, extollentes animum hominis ad arduum. ubi inferunt.

di. 27. q. 3. art. 3. cor.

Lib. 2. c. 8. circa principium, tom. 6.

Lib. 2. c. 8. ante medium, tom. 6.

Solut. inuenio infra q. 35. art. 1. ad 2. Ar. procedit.

Lib. 9. Ethic. c. 3. to. 5.

Lib. 9. Ethic. c. 3. to. 5.

ferunt homini estimationem, quod sit aliquid in futurum passurus. Vnde tales dum sunt in hac dispositione, non misentur, secundum illud Prouer. 27. Ira non habens misericordiam, neq; erupens furor. Et ex simili ratione superbi non misentur, q contemunt alios, & reputat eos malos. Vn reputant, quod digne patiantur, quicquid patiuntur. Vnde & Greg. * dicit, quod falsa iustitia, scilicet superbiorum, non habet compassionem, sed deignationem.

Homil. 34. in Euang. non lege a principio.

¶ Super quasi, trigesima articulum tertium.

ARTICVLVS III.

Utrum misericordia sit uirtus.

1. 2. q. 59. articulo 1. ad 3. Et 3. dist. 3. q. 1. art. 3. q. 2. ad 2. Et mal. q. 10. articulo 2. ad 8. * Lib. 2. c. 5. a med. to. 5. Cap. 3. circa finem.

In conuersione. Causa in e. causi rital? est, Causa oratio, in prin. illius.

* li. 2. Rhet. e. 9. in prin. Ca. 9. i principio. to. 6.

Q. preced. art. 4.

li. 2. Ethic. cap. 7. to. 5.

lib. 9. ca. 5. ante mediu, tom. 5. In fine orationis pro Q. Ligario q incipit: Nomen crim.

lib. 9. ca. 5. circa mediu, tom. 5.

IN q. 30. art. 3. nota, quod si non peccet specialit & communem rationem boni, secundum quam distinguuntur charitas & misericordia, uide articulum primum sequentis questionis in corpore. & ad ultimum, quia sic clara erunt tibi oia. ¶ Secundo nota, qd in responsione ad secundum ly, ut ibidem dicitur, refertur non solum ad ultimam sententiam, sed & ab eodem more descendens, sed ad penultimam est, i. & utrumque est laudabile, ita quod author non asserit: sed recitat utrumque, esse laudabile secundum sententiam Aristotelis. Inferius autem ipse reprehendit hoc dictum Aristotelis, autoritate scripturae in loco proprio, scilicet in tractatu de uindicta.

Q. 2. Præter. Gaudium, & pax non sunt speciales uirtutes, quia consequuntur ex charitate, ut supra dictum est: sed etiam misericordia consequitur ex charitate. sic enim ex charitate stemus cum flentibus, sicut gaudemus cum gaudentibus: ergo misericordia non est specialis uirtus.

¶ 4. Præter. Cum misericordia ad vim appetitiuam pertinet, non est uirtus intellectualis, nec est uirtus theologica, cum non habeat Deum pro obiecto. Similiter etiam non est uirtus moralis, quia necesse circa operationes: hoc enim pertinet ad iustitiam. Nec est circa passionem: non enim reducitur ad aliquam duodecim medicatum, quas Philosophus ponit in 2. Ethic. ergo misericordia non est uirtus.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in 9. de ciuit. Dei. Longe melius, & humanius, & piorum sensibus? accommodatus Cicero in Cæsaris laude locutus est, ubi ait. Nulla de uirtutibus tuis nec admirabilior nec gratior misericordia est: ergo misericordia est uirtus.

RESPONDEO. Dicendum, quod misericordia importat dolorem de miseria aliena. Iste autem dolor potest nominare uno quidem modo motum appetitus sensitui, & secundum hoc misericordia passio est, & non uirtus. Alio uero modo, potest nominare motum appetitus intellectui, secundum quod alicui displicet malum alterius. Hic autem motus potest esse secundum rationem regulatus, & potest secundum hunc motum ratione regulatum regulari motus inferioris appetitus. Vnde Augustinus dicit in 9. de ciuit. Dei, quod iste

motus animi. scilicet misericordia, sensu tribuitur ita præbetur misericordia, ut conferentia uicium indiget tribuitur, sicut cum indignitate. Et quia ratio uirtutis humanæ est motus animi ratione regulatur, ut ex hoc patet, consequens est misericordiam esse uirtutem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa Salustii intelligitur de misericordia, quod est passio ratione non regulari. sicut consilium rationis, dum facit a iustitia.

AD SECUNDUM dicendum, quod loquitur de misericordia, & nem est, scilicet utrumque est passio, & habent quidem eam partem ex parte estimationis, quam habent alienis, de quibus misericors dolet, in quantum mar alique indigna pati. Nemelicus autem in quantum æstimat aliquos digne pati, si indignis bene accidat. Et utrumque est, sed proprie misericordiam opponitur misericordia dicitur.

AD TERTIUM dicendum, quod gaudium & pax inueniuntur super rationem boni, quod est obiectum rationis: & ideo non requirunt alias uirtutes: sed misericordia respicit quendam rationem, scilicet miseriam eius, cuius misericordia dicitur nemesis: quia ab eodem more descendens, ut in 2. Rhetor. * dicitur. Has autem misericordiam non ponit uirtutes, sed passionem secundum quod sunt passionem, laudabilem tamen prohibet, quin ab aliquo habetur deum, & secundum hoc assumitur ratio.

AD QUARTUM dicendum, quod misericordia non est uirtus, est uirtus moralis, quæ existens, & reducitur ad illam, quæ dicitur nemesis: quia ab eodem more descendens, ut in 2. Rhetor. * dicitur. Has autem misericordiam non ponit uirtutes, sed passionem secundum quod sunt passionem, laudabilem tamen prohibet, quin ab aliquo habetur deum, & secundum hoc assumitur ratio.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod misericordia sit maxima uirtus. Maxime enim ad uirtutem pertinere uidetur cultus diuinus: sed misericordia cultus diuino præfertur, secundum illud Osee 6 & Matthæ 23. Misericordiam uolo, & non sacrificium: ergo misericordia est maxima uirtus.

ARTICVLVS IIII.

Utrum misericordia sit maxima uirtus.

¶ Super illud ad Tim. 4. Pictas ad omnia utilis est. * dicit glossa. Ambrosij. Omnis summa disciplina Christiana in misericordia & pietate est: sed disciplina Christiana continet omnem uirtutem: ergo summa totius uirtutis in misericordia consistit.

AD QUARTUM sic proceditur. Videtur, quod misericordia sit maxima uirtus. Maxime enim ad uirtutem pertinere uidetur cultus diuinus: sed misericordia cultus diuino præfertur, secundum illud Osee 6 & Matthæ 23. Misericordiam uolo, & non sacrificium: ergo misericordia est maxima uirtus.

¶ 2. Præter. Super illud ad Tim. 4. Pictas ad omnia utilis est. * dicit glossa. Ambrosij. Omnis summa disciplina Christiana in misericordia & pietate est: sed disciplina Christiana continet omnem uirtutem: ergo summa totius uirtutis in misericordia consistit.

¶ 3. Præter. Virtus est, quæ bonum facit habentem: ergo ratio aliqua uirtus est melior, quæ ratio facit hominem Deo similiorem: quæ per hoc melior est homo, quod Deo est similitior. Et hoc maxime facit misericordia, quia de Deo dicitur in Psal. 144. Quod miserationes eius sunt super omnia opera eius. Vnde & Lucæ 6. Dominus dicit. Estote

ponitur superior & melior; sed non ceteris virtutibus, ad quas tamen in litera comparatur. Et confirmatur. Quia licet in fluere, & subleuare sit superioris in tali genere, non tamen simpliciter: sicut generare sibi simile est perfectius, non tamen perfectius simpliciter, sed in tali genere. Stat enim, quod aliquid impotens generare, ut angelus, sit perfectior omni generatio...

miseriores, sicut & pater vester miseriores est. misericordia igitur est maxima uirtutum.

SED CONTRA est, quod dicit Apostolus ad Colossens. 3. cum dixisset, Induite uos sicut dilecti Dei uiscera misericordiae & cetera. postea subdit, Super omnia charitatem habere: ergo misericordia non est maxima uirtutum.

RESPON. Dicendum, quod aliqua uirtus potest esse maxima dupliciter. Uno modo, secundum se: alio modo per comparationem ad habentem. Secundum se quidem misericordia maxima est. Pertinet enim ad misericordiam, quod alii effundat: & quod plus est, quod defectus aliorum subleuet, & hoc maxime superioris est. Unde & misereri ponitur proprium Deo, & in hoc maxime dicitur eius omnipotentiam manifestari. Sed quo ad habentem,

quid attenditur quantitas uirtutis secundum se, scilicet secundum perfectionem, quam in seipsa exigit secundo respectu ad habentem. Perfectio autem uirtutis ex obiecto, per se & essentialis est uirtuti: sed ad eam rationem perfectionis in uirtute spectat, qua bonum reddit habentem. Habenti siquidem uirtutem melius est circa nobilior...

miserica dia non est maxima, nisi ille qui habet, sit maximus, qui nullum supra se habeat, sed omnes sub se. Etenim qui supra se aliquem habet, maius est & melius coniungi superiori, quam supplere defectum inferioris. Et ideo quantum ad hominem, qui habet Deum superiorem, charitas, per quam Deo uinitur, est potior quam misericordia, per quam defectus proximorum supplet: sed inter omnes uirtutes, quae ad proximum pertinent, potissima est misericordia, sicut etiam est potior actus. Nam supplere defectum alterius, in quantum huiusmodi, est superioris, & melioris.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deum non colimus per exteriora sacrificia, aut munera propter ipsum, sed propter nos, & propter proximos. Non enim indiget sacrificijs nostris, sed uult sibi ea offerri propter nostram deuotionem.

Ad tertiam demum dicitur, quod licet praecipere sit etiam superioris, longe altius tamen misereri est superioris: quia praecipere est superioris in motione inmatia, misereri uero est superioris in subleuatione a miseria: & sic misereri comparatur ad praecipere, ut in uiciale ad particulare: quia & praecipere quoddam misereri est, & ut actus est, ad actum abstracte ad effectum. Contingit, praecipere non obediri. Misereri autem non in preparatione actus, sed per se, effectus est, alioquin a miseria non subleuaret.

Ad alterum dubium de misericordia in Deo dicitur, quod misericordia secundum se est maior charitate secundum se, ut in litera dicitur, propter rationem dicitur. In tali autem habente utramque scilicet in Deo, uidetur mihi quod, formaliter loquendo, praescedat utrimque misericordiam, & charitate, charitas sit melior, quia melius est Deo diligere se, quam subleuare caetera a miseria: sicut melius est lucido habere in se lumen, quam illuminare alia. Sed quia misericordia Dei supponit & includit charitatem: quia, ut in responsione ad 1. artic. secundum huius questionis dicitur, Deus non miseretur, nisi propter amorem, in quantum amat nos tamquam aliquid sui, & addit super illam, sicut lucens addit supra lucidum in se. Et absolute loquendo, melius est lucere, quam lucidum in se esse tantum. Et uidetur in 1. Rhetor. uirtus est potentia benefactiua: ideo simpliciter loquendo, misericordia Dei, etiam in ipso Deo, melior est quam charitas, ut pote excedens super postquam charitatem suam ad benefaciendum omnibus, subleuando omnium miseras. Et propterea in litera dicitur, quod misericordia non est maxima habenti, nisi habens sit maximus. Et sic patet, quod misericordia & secundum se, & in Deo est maxima uirtutum, quia melius est eis coniungi superiori, quod fit per uirtutes theologicas, quam habere misericordiam, quae non eleuat in sublimitatem simpliciter: quia in nulla creatura potest haberi misericordia simpliciter & absolute, sed talis tantum. Repugnat siquidem hoc creaturae non solum purae, sed etiam animae Christi, non minus quam uirtus creaturae simpliciter. Propter quod misericordiones Dei sunt super omnia opera eius.

Ad eodem quarto art. deo dubia restant. Primum de comparatione misericordiae ad reliquas uirtutes, quae sunt ad proximum: quod tractatis omnibus uirtutibus videndum est. Secundum in responsione ad primum. Quomodo sacrificio exteriori non colimus Deum propter seipsum, sed propter nos, & proximos: quod in tractatu de religione videndum est.

Ad eandem questionem dicitur, quod iam ostensum est penes Deum, quod scriptum diligere & secundum se melior est, ut patet ex dictis: & quo ad habentem, qui melior est Deus, formaliter loquendo, deus charitate, quam misericordia.

Ad eandem questionem dicitur, quod iam ostensum est penes Deum, quod scriptum diligere & secundum se melior est, ut patet ex dictis: & quo ad habentem, qui melior est Deus, formaliter loquendo, deus charitate, quam misericordia.

Ad eandem huius prenotandus est sensus distinctionis literae, cui dicitur, quod alia uirtus potest esse maxima simpliciter. Uno modo secundum se: alio modo per comparationem ad habentem. Intendit siquidem, quod uirtus duplici ratione potest dici maior, uel melior. Aut quia est melior habenti illam, quia scilicet est factis illum meliorem, quam faciat eundem alia uirtus. Aut quia secundum se ipsam, secunda habitudine ad habentem, ponit maiorem bonitatem. hic est sensus terminorum, & distinctionis. Anterior autem magnitudo uirtutis secundum se penes perfectionem, si ipsa simpliciter sumpta exigit in se ipsam, & non penes obiectum, aut modum: quoniam si uirtus aliqua secundum se ipsam, habita habitudine ad habentem, exigit simpliciter & absolute utramque maiorem in se ipsa perfectionem, quam alia uirtus, contra quae est secundum se maior illa. Dico autem simpliciter, & absolute, ad differentiam uirtutum, quae ex modo operandi exigit maiorem perfectionem in infinitam, quam tamen non entitiae diligere Deum simpliciter & absolute: & simile est in aliis. Operatio ergo ut uirtus secundum se maxima non ex modo, sed ex ratione sui speciei exigit in se ipsa perfectionem maximam. Notandum est ergo, an hoc conueniat misericordiae. Ex actu autem eius apparet, quod misericordia in se ipsa exigit unitatem a se ipsa. Nam si distinguamus misericordiam in misericordiam simpliciter, & misericordiam respectu talis, uel talis miseriae; in primis, quod qua ratione misericordia respectu talis miseriae, quae pauperatis, immunitis est ut sic, quia ad pauperate, ad ipsam spectat dando subleuare pauperate eadem ratione misericordiam simpliciter & absolute libera est a miseria, quia eius est subleuare a miseria non hac, uel illa. Et quoniam omnis potentialitas miseriae quae tam est, propter quod omnem creaturam miseriae a se subleuat esse aliquo modo oportet, consequens est, ut misericordia secundum se exigit in se ipsa superioritatem tale, ac tantam, ut actus purus sit ut summa natura sit ut Deus sit. Et propterea Deo propter ipsum ponitur misereri, & eius omnipotentiam, quae super a subleuare eius pura fundatur, manifestare. Et hec uidetur intentione, in qua ad uertendum est, quod quia consideratio misericordiae secundum se cleuat eam super uirtutum ordinem, quae sunt diuisiones perfectae ad optimum extrinsecum, aut quae boni red dunt habentem, & huiusmodi singularis est doctrina hic tradita. Et ut in sequentibus in tractatu de iustitia, & humilitate patebit, tanquam res altioris ordinis, quam sit uirtus, remota est.

Ad primam ergo objectionem dicitur, quod iam ostensum est penes Deum, quod scriptum diligere & secundum se melior est, ut patet ex dictis: & quo ad habentem, qui melior est Deus, formaliter loquendo, deus charitate, quam misericordia.

¶ Super

tionem, & proximorum utilitatem. Et ideo misericordiam, qua subuenitur defectibus aliorum, est sacrificium ei magis acceptum, utpote propinquius utilitatem proximorum inducens, secundum illud Hebraeo. ult. Beneficentiae, & communionis nolite obliuisci, talibus enim hostis promeretur Deus.

AD SECUNDUM Dicendum, quod summa religionis christianae in misericordia consistit, quantum ad exteriora opera, interior tamen affectio charitatis, qua coniungimur Deo, praeponderat & dilectioni, & misericordiae in proximos.

AD TERTIUM Dicendum, quod per charitatem assimilamur Deo, tamquam ei per affectum unimur, & ideo potius est quam misericordia, per quam assimilamur Deo per similitudinem operationis.

Super quest. vigesima prima articulo primo.

IN Q. 31. ar. 1. in responsione ad primum, colligitur, quod licet beneficere sit actus charitatis in quo liber, non tamen in quolibet est actus respectu cuiuslibet. Potest namque charitas Dei beneficere: potest etiam charitas hominis, & angeli beneficere: sed charitas creaturae non potest beneficere Deo, sicut nec est Deus potest beneficere sibi ipsi, quia nihil potest Deo boni accrescere.

¶ Quod sit magis beneficiendum.

¶ Quarto, Vtrum beneficentia sit uirtus specialis.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum beneficentia sit actus charitatis.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod beneficentia non sit actus charitatis. Caritas enim maxime habetur ad Deum: sed ad Deum non possumus esse beneficii secundum illud Iob 35. Quid dabis ei? aut quid de manu tua accipiet? ergo beneficentia non est actus charitatis.

¶ 2. Præterea. Beneficentia maxime consistit in collatione donorum: sed hoc pertinet ad liberalitatem: ergo beneficentia non est actus charitatis, sed liberalitatis.

¶ 3. Præterea. Quod quis dat, uel dat sicut debitum, uel dat sicut non debitum: sed beneficium quod impenditur tamquam debitum, pertinet ad iustitiam: quod autem impenditur tamquam non debitum, gratis datur, & secundum hoc pertinet ad misericordiam: ergo omnis beneficentia uel est actus iustitiae, uel est actus misericordiae: non est ergo actus charitatis.

SED CONTRA. Caritas est amicitia quedam ut dictum est: sed Philosophus in 7. nono Ethicorum inter alios amicitiae actus ponit hoc unum, quod est operari bonum ad amicos, quod est amicis beneficere: ergo beneficentia est actus charitatis.

RESPON. Dicendum, quod beneficentia nihil

aliud importat, quam facere bonum alteri: tamen hoc bonum considerari dupliciter. Vt secundum eorum rationem boni, & hoc est communem rationem beneficentiae: & hoc est amicitia, & per consequens charitatis. Unde dilectionis includitur benevolentia, potest aliquis bonum amico, ut supra habita est: gratia autem est effectiua eorum, quae utitur ad: & ideo ex consequenti beneficentia est effectiua dilectionis consequitur. Et propter hoc beneficentia, secundum communem rationem, pertinet ad amicitiam, vel charitatis actus. Si autem beneficentia facit alteri, accipitur sub aliqua specialitate, sic beneficentia accipiet specialem rationem pertinet ad aliquam specialem uirtutem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod dicitur quarto capitulo, de diu. nomi. Amicitia dicitur ad mutua beatitudinem, & misericordiam in superiora, ut ab eis perficiatur, & commouet ad inferiorum prouisionem: & hoc beneficentia est effectiua dilectionis. Est autem beneficentia non est Deo beneficere, sed cum nobis ei subiucendo: eius autem est etiam nobis beneficere.

AD SECUNDUM dicendum, quod beneficentia ne donorum duo sunt attendenda, quae sunt exterioris datum: aliud autem interioris datum, quod habet quibus ad diuitias, in eis desiderantur.

HEREDITARIUM autem pertinet moderate fruionem, ut scilicet aliquis non supercedat fruendo, & amando diuitias: ex hoc enim diuitias non facile emissius diuitiarum. Unde si aliquod donum magnum, & tamen concupiscentia retinendi, datio non est: ex parte exterioris dati, collatio beneficij generali ad amicitiam, vel charitatem. Unde derogat amicitiae, si aliquis rem, quam retinere, dat alteri propter amorem, sed non ostenditur amicitiae perfectio.

AD TERTIUM dicendum, quod scilicet scilicet caritas respicit in beneficio collatio rationem boni: ita iustitia respicit in rationem boni: ita misericordia respicit in rationem boni: ita misericordia uero respicit in rationem boni: ita misericordia uero respicit in rationem boni: ita misericordia uero respicit in rationem boni.

ARTICVLVS II.

Vtrum sit omnibus beneficiendum.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non sit omnibus beneficiendum. Dicit enim Augustinus in 1. de doctr. christiana quod omnibus prodesse non possumus: sed uirtus non inclinat ad impossibile, ergo non oportet omnibus beneficere.

¶ 2. Præter. Eccles. 12. dicitur, Da bono, & non recipias peccatorem: sed multi homines sunt peccatores: non ergo omnibus est beneficiendum.

¶ 3. Præter. Caritas non agit perperam: ad Cor. 13. sed beneficere quibusdam perperam, puta, si aliquis beneficentia inimicis communicat: ergo cum beneficere sit actus caritatis, non est omnibus beneficiendum.

SED CONTRA est, quod Apostolus dicitur